

Met extensief ras weer **extensief boeren**

BEDRIJFSPROFIEL

eigenaren	Tom en Ellis Lugtenberg
aantal melk- en kalfkoeien	160
aantal stuks jongvee	40
grondgebruik	60 ha gras, 15 ha mais en 20 ha natuurland
rollend jaargemiddelde	6949 kg melk met 4,34% vet en 3,76% eiwit

Even maakten ze een uitstapje naar kruisen met holsteins, maar nu is de koers weer gericht op honderd procent mrij. Het ras past bij de strategie van extensivering die Tom en Ellis Lugtenberg de afgelopen jaren inzetten. ‘We zijn met een extensief ras intensief aan het boeren geweest’, vertelt Tom. ‘De stress die daarbij hoort, is niks voor mij.’

TEKST INGE VAN DRIE

‘**K**ijk, zie je die smalle kop en dat iets plattere kruis? Dan zie ik toch liever dit kalf met een wat bredere kop en meer mrij-type.’ In de jongveestal wijst Tom Lugtenberg (43) een aantal kalveren aan. De melkveehouder uit Olst, die samen met zijn vrouw Ellis (42) 160 mrij-koeien melkt, maakte in aanloop naar de afschaffing van de melkquotering een uitstapje naar holstein. ‘We wilden meer melk per koeplaats’, zo doet Tom Lugtenberg uit de doeken waarom hij een deel van zijn mrij-koeien kruiste met holstein. Precies vijf van die kruislingen lopen nog tussen het koppel. Tien jaar oud zijn ze nu en Tom en Ellis peinen er nog niet over om afscheid van ze te nemen. Ze droegen er mede aan bij dat de melkproductie in 2015 piekte op 7500 kg melk. Toch kreeg het experiment geen vervolg. De melkveehouders keren op hun schreden terug naar zuiver mrij. ‘We hebben een aantal van die kruislingen gepaard met fleckvieh en die nakomelingen weer geïnsemineerd met mrij. Maar met kruisen krijg je soms ook een holsteinkoe met een mrij-productie. Dan heb je van beide – melk én vlees – niks’, legt Tom uit.

‘Lekker simpel en compact’

Dat hun koeien geen topproductie halen – het rollend jaargemiddelde ligt op 6949 kg melk met 4,34% vet en 3,76% eiwit – deert het stel niet, geeft Tom aan. ‘Ik heb mrij-koeien omdat ik gek met vee ben. Ik ben geen fokker met een grote F. Ik fok praktisch. Van mij hoeven de koeien niet te pieken in productie. Dit ras past gewoon het beste bij ons: de stal past bij de omvang van onze veestapel en de maatvoering van onze boxen is ook precies afgestemd op mrij-koeien.’

Bij collega-veehouders bespeuren Tom en Ellis ook een voorzichtige omslag in denken over het mrij-ras. ‘In de tijd dat ik op de hogere landbouwschool zat, was het mrij-ras echt niet hip’, geeft Tom aan. ‘Nu zeggen veehouders die zelf een productie van 10.000 kg melk realiseren, tegen me: “Bij jou gaat het allemaal wel heel gemakkelijk.” En een groep Amerikanen die we op bezoek hadden,

kosten en opbrengsten	Lugtenberg	gemiddeld
melkopbrengst	42,09	39,99
omzet en aanwas	5,52	2,31
totaal voerkosten	8,75	9,21
voersaldo	38,86	33,11
toegerekende kosten		
– gezondheidszorg	0,56	0,67
– medicijnen	0,51	0,53
– veeverbetering	0,97	0,93
– strooisel	0,28	0,62
– overige kosten melkvee	0,17	0,20
– teeltkosten	1,81	1,67
totaal toegerekende kosten	4,30	4,61
saldo melkvee	34,56	28,18

Tabel 1 – Saldo melkvee in euro's per 100 kg melk

▲
De koeien liepen
eind april al dag en
nacht buiten

noemde onze koeien “lekker simpel en compact”. Het mrij-ras past bovendien bij de strategie van extensivering die Tom en Ellis de afgelopen jaren hebben ingezet. ‘We zijn met een extensief ras intensief aan het boeren geweest. Zo’n hoge productie per hectare vinden sommige veehouders leuk, maar de stress die erbij hoort – is m’n mestafzet geregeld, heb ik genoeg voer? – is niks voor mij. Een extensieve bedrijfsvoering zorgt ervoor dat we minder afhankelijk zijn van andere partijen.’

‘De stropdas zit strak om’

De afgelopen jaren investeerden de Overijsselse melkvee-houders daarom fors in grond. In vijf jaar tijd kwam er dertig hectare bij. Nu hebben ze ongeveer honderd hectare in gebruik. Dat had grote gevolgen voor de financieringslasten. ‘De stropdas zit strak om’, zo omschrijft Tom het. ‘De lasten per liter melk zijn flink toegenomen. Dat is onze uitdaging voor de komende twintig jaar.’

Elk jaar stelt Tom, die een aantal jaar als agrarisch adviseur bij een bank werkte voordat hij volledig in het bedrijf stapte, een spreadsheet op met de financiële planning voor dat jaar. De ondernemers schuwen daarbij het nemen van onorthodoxe maatregelen niet. Zo hielden ze in het boekjaar 2016-2017 bijna een jaar lang geen jongvee aan om extra inkomen te genereren. ‘Zo konden we meer koeien melken en extra veel nuchtere kalveren verkopen. Dat bracht geld in het laatje. De keerzijde is wel dat er dit jaar nauwelijks vaarzen instromen. Het vervangingspercentage moet dit jaar uitkomen op acht procent. We moeten dus heel zuinig zijn op onze koeien.’ Het noodgedwongen lang aanhouden van koeien zorgt ervoor dat de gemiddelde leeftijd van de veestapel met vijf jaar en negen maanden relatief hoog is. Ook de dagelijkse melkproductie ligt door het hoge aandeel oude koeien met 22,5 kg melk per koe twee kilo hoger dan een jaar geleden. De tussenkalftijd loopt juist op: van 365 dagen in de afgelopen jaren naar een voorspelde 380 dagen.

Saldo zes euro hoger

Net als de bedrijfskengetallen houden Tom en Ellis ook de kostprijs scherp in de gaten. Zo lag het saldo melkvee over 2017 op 34,56 euro per 100 kg melk, ruim zes euro

boven het gemiddelde saldo van de bij hun accountantskantoor aangesloten melkveebedrijven en ruim drie euro boven het gemiddelde saldo van de 25 procent beste bedrijven.

Dat voordeel halen ze onder meer uit de melkopbrengsten. Dankzij het hoge eiwitpercentage – afgelopen jaar leverden ze melk met gemiddeld 3,78 procent eiwit aan de fabriek – kregen de mrij-fokkers 2 cent per kilogram melk meer voor hun melk dan de gemiddelde melkvee-houder. Ook de omzet en aanwas lag met 5,52 euro per 100 kg melk beduidend hoger dan gemiddeld. Dat is onder meer te danken aan het forse gebruik van witblauwstieren. Elk jaar insemineert Tom 45 dieren met een mrij-stier. De andere dieren krijgen een witblauwstier als partner. ‘En bij het gros van de koeien gebruik ik dan ook nog een blauwe stier uit het luxe segment, zoals Magistrat of Resistant. Dat verschil zie ik echt terug in de kalveren.’

Liefst honderd procent mrij

De fokkerijstrategie houden de melkveeouders bewust simpel. Om de emotie en de waan van de dag uit te sluiten bepalen ze op een vast moment in het jaar de stierkeus voor elke koe. Dit jaar zetten ze de mrij-stieren Bernard, Tukker en Koen in. ‘Ik wil in ieder geval een plus voor eiwit. Stieren kunnen nog zo goed zijn, maar als ze geen plus voor eiwit hebben, laat ik ze links liggen’, geeft Tom aan. Ook beenwerk en kruisligging zijn kenmerken die de fokker nauwlettend in de gaten houdt. En het liefst selecteert hij stieren met een 100 procent mrij-bloedvoering. ‘Maar dat wordt steeds lastiger, ook omdat de bloedvoering op de stierenkaart ontbreekt’, geeft Tom aan. De mrij-fokker heeft inmiddels wel zijn koeien laten genotyperen. ‘Voor het goede doel’, lacht hij. ‘Als er meer gegevens zijn, kunnen we straks bij mrij ook met genomische selectie aan de slag. Al ben ik wel bang dat koeien met een paar procent holsteinbloed dan bovenaan komen. Daar moeten we wel op letten.’

Zo gek als Lugtenberg is met koeien, zo’n hekel heeft hij aan machines. Vrijwel al het landwerk besteedt hij daarom uit aan de loonwerker. Alleen het schudden en kunstmest strooien neemt de ondernemer voor eigen rekening. De post loonwerkkosten ligt met 4,39 euro per 100 kg

Ellis Lugtenberg: ‘Mensen willen graag weten wat er op een boerderij gebeurt’

Vlees verkopen aan particulieren doen ze al jaren, maar met de verbouwing van de deel van hun in 1882 gebouwde boerderij De Riet tot een moderne ontvangstruimte willen Tom en Ellis Lugtenberg nog meer mensen van buiten naar hun boerderij halen. Schoolklassen ontvangen, de ruimte verhuren voor vergaderingen, een driegangdiner op de

boerderij aanbieden inclusief een rondleiding; aan ideeën geen gebrek. ‘Het liefst wil ik ook verbinding maken met het bedrijfsleven’, vertelt Ellis, die zelf een opleiding in retailmanagement deed. ‘We merken dat mensen het heel leuk vinden om te weten wat er op een boerderij gebeurt. Van hun reacties krijgen wij ook weer energie.’

melk dan ook hoger dan gemiddeld. ‘Maar de andere kant is dat ik nauwelijks hoeft te investeren in m’n machinepark’, geeft Tom aan.

Ook voor het voeren hebben Tom en Ellis geen dure machines. Met een kuilvoersnijder met bovenlosser brengt Tom gras en mais voor de koeien. Hij voert jaarrond ongeveer 4 kg droge stof mais en streeft naar een krachtvoerconsumptie van minder dan 25 kg per 100 kg melk. Tom is bovendien een fervent weider. ‘In de stalperiode ben ik voor mijn gevoel altijd druk. Ik loop ’s zomers liever met een draadje in het land dan dat ik in de winter het voer naar de stal moet brengen.’

77 procent eiwit van eigen land

De huiskavel van 45 hectare bestaat uit twee derde lage en een derde hoge grond. ‘Zo gauw we op de lage grond kunnen, gaan de koeien naar buiten. Dit jaar was dat op 30 maart, vorig jaar op 20 maart. En als het later in het seizoen veel regent, kunnen we nog altijd naar de hoge grond uitwijken.’

De mrij-koeien, die eind april al dag en nacht buiten liepen, krijgen op stal nog zo’n 4 kg mais bij. Dit jaar willen de veehouders een deel van de mais als mks oogsten. ‘Op die manier kunnen we nog weer besparen op de aankoop van krachtvoer’, vertelt Tom, die op dit moment 77 procent van de eiwitbehoefte van zijn veestapel van eigen land haalt.

Ook experimenteerden ze afgelopen jaar met kruidenrijk grasland en zaaiden ze 25 hectare in met klaver. De kunstmestgift is ten opzichte van tien jaar geleden ook flink gedaald. ‘Er zijn zelfs percelen waar we pas na de eerste keer weiden kunstmest strooien en waar pas na

een paar keer weiden de eerste drijfmest op komt’, geeft Tom aan. ‘We zien dat lage kunstmestverbruik terug aan de kleur van het gras – bij ons is dat iets lichter groen dan bij veehouders in de buurt – en aan het ureumgetal in de melk: dat ligt op dit moment op 15.’

Cursus homeopathie

Met hun extensieve bedrijfsvoering schurken Tom en Ellis al dicht tegen een biologische bedrijfsvoering aan. ‘Het is dat FrieslandCampina op dit moment niet genoeg vraag heeft naar biologische melk, maar anders zouden we een overstap op biologisch zeker overwegen’, geeft Tom aan. ‘Dat zou ons weinig extra beperkingen opleveren.’

Zo werken de melkveeouders ook al aan het reduceren van hun antibioticagebruik. Afgelopen najaar volgde Tom een cursus homeopathie. Koeien met tussenklauw- en baarmoederontsteking heeft hij al homeopathisch behandeld. ‘Dat gaat goed. Nu kijk ik of het lukt om koeien met homeopathische middelen droog te zetten. Ik heb er nu vijftien op die manier drooggezet, waarbij ik ook geen teatsealer heb gebruikt. Tot nu toe lijkt het goed te gaan’, geeft de ondernemer aan.

De koeien die de veehouder behandelt, zijn te herkennen aan een rood stipje op hun kop. Zo kunnen Tom en Ellis ze aan het voerhek gemakkelijk herkennen. ‘Zonder een zelfsluitend voerhek was ik er niet aan begonnen’, lacht Tom. ‘Want het vergt wel wat werk: een week voor het droogzetten begint de behandeling al met dagelijks een snuffje in de neus.’ Maar de veehouders hebben dat er zeker voor over: ‘Zo proberen we in onze bedrijfsvoering steeds natuurlijker te werken. Samen met de natuur een mooi product maken, dat is wat we willen.’ |

Afgelopen najaar volgde Tom een cursus homeopathie; zo hoopt hij het antibioticagebruik verder te reduceren

